

CHƯƠNG 27.

Paris. Một câu chuyện xảy ra trong quán café, nơi tôi đang làm việc, giữa hai thanh niên Việt Nam và ba người Pháp cao lớn, để rồi đưa đến ẩu đả, ly tách bể nát và cảnh sát phải được mời tới. Một người Pháp được đưa vào bệnh viện. Bốn người còn lại, tay vào còng, bị dẫn đi.

Những xung đột thế này xảy ra không phải là ít với người Việt tại đây. Xung đột với người bản xứ vì những dị biệt đã đành, lại còn xung đột luôn với cả những người đến cùng xứ sở. Vấn đề chính trị không những là nguyên nhân được đặt lên hàng đầu, mà nhiều khi chẳng có chút chính trị nào dự phần cũng trở thành xung đột.

Một người bạn tôi đã nói: "Mỗi người đàn ông Việt Nam ở đây giống như một cái lò thuốc súng." Điều đó có phần đúng. Một lò thuốc súng dù để nguội lâu chừng nào mà khi có một mồi lửa chạm vào cũng dễ dàng đốt cháy mọi cái gì chung quanh nó. Mối hờn vong quốc là đầu mối cho những bất thường xảy ra trong tâm hồn người Việt, và sự bất thường này được biểu lộ bằng nhiều cách. Hoặc câm lặng rồi trở thành điên đảo. Hoặc nóng giận quá độ để cũng bị nhìn như một kẻ điên.

Tuy nhiên, giống như Zhivago đã nói với Lara trong tác phẩm của Boris Pasternak: "Chúng ta hãy điên đi khi mà chúng ta chẳng còn gì ngoài những nỗi điên trong tâm khảm", thì dù điên nhiều, điên lai rai đến như không điên và không điên cũng là một hình thức điên dữ dội, tất cả đều là những lối thoát nào đó trong tâm hồn người Việt lưu vong.

□

Thứ Năm 22/6/1978. Lưu diễn Bạc Liêu, tỉnh Minh Hải.

**/ Thị xã Bạc Liêu đông dân cư, được xây trên rạch Bạc Liêu, cách biển 10km.*

+ Đây là một trong những trung tâm lúa gạo lớn của Miền Nam; có đường phía đông cách 57km qua Vĩnh Châu, ra cửa biển Mỹ Thạnh.

+ Đất biển có vị chua mặn, nhưng ở Mỹ Thạnh, đất lại nổi lên thành những gò hơi cao, khiến cây quả mọc nhanh, nhất là trái nhãn. + Có chỗ nhãn mọc đầy như rừng, dài đến mấy chục km.

+ Phía bắc thị xã, trên đường đi Cà Mau, là vùng Giá Rai, có nhiều dân K'mer sinh sống.

+ Rừng đước, rừng tràm ở Bạc Liêu (và Cà Mau) đều đầy kịt, đến nỗi ngay cả các địa chủ cũng không sao kiểm soát được chuyện tá điền nửa đêm xuống thuyền trốn đi.

**/ "Bạc Liêu là xứ quê mùa*

Dưới sông cá chớt trên bờ Triều Châu" là câu ca dao xuất hiện thuở đầu thế kỷ 20 trong dân chúng ở đây.

+ Gọi "xứ cơ cầu" vì Bạc Liêu nguyên là vùng đất thấp, nước mặn đồng chua, dân tứ xứ chỉ mới đổ dồn vào khai khẩn sau khi đất được khai mương, đào lạch.

+ "Dưới sông cá chớt" gợi lên hình ảnh sông nước Bạc Liêu thời đó đầy đặc cá, nhất là cá chớt. + Dân chài nếu lưới được một ghe toàn cá chớt thì chỉ bực mình vì chẳng thể bán cho ai.
+ Người Triều Châu di cư vào đây rất đông, đa số chưa rành tiếng Việt.
+ Tên gọi "Bạc Liêu" cũng từ gốc Hoa: Hồi ấy Bạc Liêu còn là một xóm lưới, người Hoa gọi chữ *Xóm Lưới* thành "*Bò Liểu*"; người Kinh nói trại đi thành "*Bạc Liểu*."

*/ Trong Bạc Liêu có hai ngôi miếu người Hoa xây kề bên nhau: Miếu Ông thờ Quan Công, Miếu Bà thờ Thiên Hậu.
+ Ngoài ra còn có khu lưu niệm ông Cao Văn Lầu, nhạc sĩ đã sáng tác bài "*Dạ Cổ Hoài Lang*" nổi tiếng trong lãnh vực Cải Lương.

*/ Ông CAO VĂN LẦU (1890-1976) quê gốc Long An nhưng sống phần lớn thời gian ở Bạc Liêu.
+ Vào khoảng đầu thế kỷ 20, âm nhạc phương Tây mới mẻ phong phú tràn vào như muốn đè bẹp ca nhạc dân tộc.
+ Bài "Dạ Cổ Hoài Lang" (nghe trống đêm khuya nhớ chồng) ra đời năm 1920 với âm điệu dân tộc linh hoạt đã thổi một sức sống mãnh liệt cho nền âm nhạc VN. + Về sau, bản *Dạ Cổ Hoài Lang* đôi ra thành "*Vọng Cổ Hoài Lang*"; rồi điệu *Vọng Cổ* được cải tiến liên tục thành điệu nhạc chủ đạo của sân khấu Cải Lương.

.....

Trong cuộc rượu một đêm sau khi tan hát, tôi ngồi tranh luận với người bạn chơi *guitare basse* đã lớn tuổi, về vấn đề bất công trong xã hội. Người bạn không chấp nhận những ý nghĩ của tôi, nhân danh kinh nghiệm già dặn mà bảo rằng chẳng ích lợi gì nếu tôi nói lên tiếng nói bênh vực quyền lợi những người yếu thế. Rồi anh thêm, đến một tuổi nào đó, tôi sẽ phải nhận rằng mình chẳng làm được gì và những bất công trong xã hội sẽ cứ còn nguyên tình trạng cũ. Vậy thì hãy cứ nên nhắm mắt ngơ tai, nhận lấy cái tốt cũng như cái xấu một cách dửng dưng là hơn.

Tôi thì không nghĩ như anh, không đồng ý với anh về thái độ dửng dưng ích kỷ ấy trước mọi sự trong cuộc đời, điển hình gần nhất là đoàn hát với đầy dẫy bất công đổ lên đầu đám công nhân thấp kém. Tôi biện luận, sống tức là phải có trách nhiệm với chính mình và với những gì chung quanh, từ cá nhân, gia đình cho tới xã hội. Thì sự xấu xa hay tốt đẹp của cuộc đời, một phần nhỏ nào đó chính tôi (hay anh) cũng đã dư phần trách nhiệm.

Anh không nhận, bảo rằng hành động phản nộ ví như nước chảy qua cầu, chẳng ích lợi gì, nhiều khi còn đem cho mình biết bao phiền nhiễu.

Tôi cười, một con nước thật chẳng là gì, nhưng trăm ngàn con nước cùng xuôi về một dòng có thể làm nên lụt lội, cuốn trôi đi tất cả những cái gì kiên cố nhất. "*Những cái gì đó*" được ví như những sự xấu xa của cuộc đời.

Nhiều khi cái vòng com áo giam hãm mọi chí lớn, làm cho con người trở nên ù lì và chỉ nghĩ đến cá nhân ích kỷ. Tôi hiểu điều này,

nhưng cũng biết rằng cho đến chết, tôi vẫn không thể nào đóng được vai
trò một người khách lạ nhìn cuộc đời một cách đứng đưng!

[]